

KONFLIKTER I FORÆLDRESAMARBEJDET?

Af Bo Ertmann

Der er brug for at få myter om moderne forældre og deres oplevelse af dagpasningen revideret. En artikel om forældre-pædagogrelationen baseret på nye undersøgelser.

De sidste ti år har børneområdet i Danmark været præget af to klare udviklingstendenser. Området har gennemgået stor vækst, med et stadig stigende antal børn i offentlig pasning. Tilgængelig statistik viser, at 97 pct. af alle børn i alderen 3-5 år er indskrevet i offentlige pasningstilbud. (Danmarks Statistik, 2008).

Parallelt med denne udvikling er der tilsyneladende sket en voldsom opblomstring i omfanget af konflikter mellem forældre og medarbejdere i dagpasning. I den pædagogiske fagpresse støder man på udbredte forestillinger om, at samarbejdet mellem forældre og pædagoger gennem årene er blevet mere konfliktfyldt. Faglitteraturen peger på, at dette tilsyneladende skyldes en ny generation 'moderne forældre', der er mere krævende og kritiske end tidligere.

MEDARBEJDERNES OPLEVELSER AF FORÆLDRESAMARBEJDET

Denne tendens syntes at blive bekræftet, da Rambøll i 2002 og 2006 gennemførte medlemsundersøgelser i BUPL, blandt pædagoger i daginstitutioner, vuggestuer og SFO. Undersøgelsen fokuserede på blandt andet arbejdsmiljø, det pædagogiske arbejde, samt rammerne herfor. Det fremgik af medlemsundersøgelsen, at et af de væsentligste temaer var, at pædagogerne oplevede stigende krav fra

daginstitutionens brugere, hvilket blandt andet kom til udtryk i et konfliktfyldt samarbejde med forældrene. Pædagogerne oplevede stigende krav fra især veluddannede forældre.

Undersøgelsen viste, at tre ud af fire medarbejdere i daginstitutionerne havde oplevet, at det i stigende omfang var deres opgave at opdrage børnene. De opfattede, at forældrene havde mindre tid til at varetage opdragerrollen på grund af fuldtidsjobs. Familielivet blev tilpasset arbejdslivet frem for det modsatte. Således siger en medarbejder til medlemsundersøgelsen:

"Der er efterhånden italesat en virkelighed i Danmark, som går på, at voksne – inklusive småbørnsforældre – skal give sig 100 pct. på arbejdsmarkedet. At det er børnene, der skal indpasses i arbejdslivet, og ikke omvendt. Det er selvsagt svært foreneligt med at have god tid til børnene."

(Pædagog i SFO)

På samme måde oplevede medlemmerne i BUPL-undersøgelsen, at forældrene i stigende omfang var konfliktsky overfor deres børn. Der synes ikke længere at være plads til grænse-dragning og konflikter i samværet mellem forældre og børn, da samværet helst skal fyldes med aktiviteter – kvalitetstid. Konsekvensen af dette er blevet, at ansvaret for at sætte grænser overlades til medarbejderne i dagpasningen.

Foto Pelle Rink

Medarbejderne oplever ofte forældre som umodne i forhold til det at opdrage og passe deres børn. Pædagogerne opfatter, at forældrene i stigende grad er afhængige af, at pædagogerne direkte overtager en del af opdragelsen og rådgiver forældrene i forhold til børneopdragelse og familieliv generelt. En souschef fra en vuggestue udtrykker det således:

"Forældre er meget usikre på deres forældrerolle. Vi skal være deres personlige rådgivere om alt – lige fra børnesygdomme til vaskepulver. Og der er en forventning om, at vi kan svare på alt. Kan vi ikke det, går de til forvaltningen og klager."

Især de socialt og økonomisk ressourcesterke forældre blev eksponenter for denne nye forældrerolle. Moderne forældre, der ikke har tid til deres børn, samtidig med at de har ressourcer og stiller krav til personalet.

Pædagogerne pointerer, at det oftest er den samme type sociale problemer, der bliver overladt til pædagogerne, hvad enten problemerne udspringer af en økonomisk og socialt ressourcesterk familie eller en ressourcetsvag familie. I begge tilfælde er resultatet det samme – manglende opmærksomhed på børnene:

"Karrierefamilierne producerer de usynlige børn, mens de socialt belastede familier står for

de forsømte børn. Men i sidste ende er problemet det samme i begge typer familier: Manglende opmærksomhed!"

(Pædagog i BUPL medlemsundersøgelse, 2002, p. 49)

EN MISVISENDE RETORIK?

Det er interessant at sammenholde disse holdninger blandt BUPL's medlemmer med den faglitteratur, de selv samme pædagoger orienterer sig imod. I faglitteraturen på området findes der netop hyppigt referencer til den diskurs om "den moderne familie", som pædagogerne beskrev ovenfor.

Børnepsykologen Margrethe Brun Hansen har bidraget til faglitteraturen om 'den moderne familierolle', blandt andet i bogen "De kompetente forældre" (2001). Heri beskriver Brun Hansen de moderne forældre som et produkt af en institutionel opdragelse, der på afgørende punkter præger den nye generation i deres forældreskab og i deres forventninger til daginstitutionen.

I et interview i *Børn og Unge* 17/2001, udtaler hun blandt andet om den nye forældregeneration at:

"De nye forældre var børn i 70'erne, unge i 80'erne og voksne i 90'erne og er den første generation af forældre, der som børn er blevet opdraget i daginstitutionerne, hvor de lærte at stille krav, formulere deres følelser, og de lærte – på godt og ondt – ikke at have respekt for autoriteter."

Margrethe Brun Hansen følger op på dette udsagn ved at fastslå, at pædagogrollen ligeledes må revideres:

"Skal pædagoger opnå forældres respekt og autoritet i forældrenes øjne, må de vide, hvad de selv vil og formidle det til forældrene. Personalet skal turde sige fra, og endelig er det vigtigt, at pædagoger evner at være gode samtalepartnere med forældrene, der i høj grad er søgende og usikre i forældrerollen."

(Interview med Margrethe Brun Hansen i Børn og Unge 17/ 2001)

Selv samme diskurs genfindes i John Aasted Halse og Kjeld Rasmussens fagbog "Kritiske og krævende forældre" (2007). Aasted Halse og Rasmussen opererer her med fem forældre kategorier: henholdsvis 'De almindelige forældre', 'De diskussionslystne forældre', 'De omsorgssvigtende, belastede forældre', 'De selvoptagede modspilsforældre' og 'Forældre, der står af'.

'De selvoptagede modspilsforældre' er typisk veluddannede karriereforældre, der stiller store krav til deres omverden. Denne forældretype har typisk læst meget om børneopdragelse, men ved ikke hvordan de skal håndtere barnet i praksis. Forældre kategorien 'Forældrene, der står af' uddelegerer typisk omsorgsopgaven vedrørende deres barn til pædagogerne og møder sjældent op i institutionen. Det skyldes enten, at de har travlt med karriere, eller at de tilhører den socialt belastede forældregruppe.

Samme diskurs om selvoptagne og krav sættende forældre typer kan spores i debatten i medlemsblade og i fagpresse – nedenstående citat opererer med en ny tendens, nemlig en stigende grad af forældreklager:

"Kommunernes pædagogiske konsulenter og børne- og ungechefer er sjældent helt enige om pædagogiske virkemidler og spørgsmål, men for en gang skyld er de alle over en bred front enige om én ting: Nemlig at forældre til børn i daginstitutioner klager som aldrig før, og at antallet af både skriftlige og mundtlige klager over pædagoger og dagligdagen i daginstitutionerne stiger eksplosivt i disse år."

(John Peters: Forældreklager: Massiv stigning i forældreklager i Børn og Unge 17/2002)

Både i fagpressen og blandt de dagtilbudsansatte er det tilsyneladende en udbredt holdning, at moderne forældre er usikre, krævende og kritiske og dette præger hverdagen i dagpasningen.

AFMYSTIFICERING AF FORÆLDREKONFLIKTER

I 2007 tog FOA – på baggrund af en række tilbagemeldinger til organisationen om et generelt stigende konfliktniveau med forældre i dagtilbuddene – initiativ til at få undersøgt problemet nærmere. *Teori og Metodecentret* gennemførte derfor i samarbejde med *Udviklingsforum* en større undersøgelse i 2007/2008.

Første led i denne undersøgelse var at interviewe en lang række dagplejere, pædagogmedhjælpere, pædagoger og konsulenter, samt forældre.

Indholdet i disse indledende interview viste, at de dagtilbudsansatte opfattede en vis andel af forældrene netop som 'moderne forældre' med karakteristika, der spænder fra at være informerede og engagerede, til at være usikre og vejledningssøgende, over til at være direkte krævende og ufokuserede. Det mest udbredte problem, som kom frem i interviewene, var forældrenes urealistisk høje forventninger til dagtilbuddets serviceniveau.

Senere i undersøgelsen blev disse interview fulgt op af en repræsentativ, landsdækkende spørgeskemaundersøgelse. Denne undersøgelse påviste entydigt, at der stort set ikke fandtes konflikter i samarbejdet mellem forældre og de ansatte i dagpasningen. Kun to pct. af forældrene og tre pct. af medarbejderne havde, da undersøgelsen blev gennemført, en konflikt med den anden samarbejdspart. Ydermere viste den, at 89 pct. af medarbejderne var enten tilfredse eller meget tilfredse med deres arbejdsplads.

88 pct. af forældrene var tilfredse eller meget tilfredse med deres barns dagtilbud. 85 pct. af forældrene havde ubetinget tillid til, at medarbejderne fortæller dem det, der er relevant i forhold til deres barn. 80 pct. af medarbejderne oplever, at forældrene værdsætter og respekterer deres arbejde, faglighed og erfaring.

Kun 7,5 pct. af medarbejderne oplevede ofte irritation eller småproblemer i relation til forældrene. Lidt flere forældre oplevede tilsvarende daglige irritationsmomenter og småkonflikter. Irritationsmomenterne handlede mest om, at medarbejderne ikke har styr på barnets tøj eller ikke har tid til at tale med dem, når de afhenter deres barn.

Spørgeskemaundersøgelsen viste endvidere,

at der ikke var flere konflikter mellem højtuddannede forældre og pædagoger, sammenholdt med forældre med kortere uddannelse. Snarere har forældre med en lang eller mellemlang videregående uddannelse generelt større tillid til medarbejderne i dagtilbuddet, fordi disse forældre typisk har samme syn på opdragelse som personalet. Spørgeskemaundersøgelsen tegner et anderledes positivt billede af samarbejdet mellem medarbejdere og forældre.

HVAD ER DET, VI STÅR OVERFOR?

Liselotte Grünbaum påpegede allerede i 1977 i sin undersøgelse af forældre og pædagogrelationen, at samarbejdet var præget af en magtrelation og en gensidig afhængighed, hvor de ansatte beskytter sig mod forældrenes påvirkning og indflydelse: *"Særligt centralt er nok de fastlåsende og nedvurderende antagelser om forældrene."* (Grünbaum, 1977, p. 24)

Følger man debatten, har der i de sidste 10 år været en stigende interesse for samarbejdet mellem forældre og medarbejdere i dagtilbud. Men de hidtidige studier af forældresamarbejdet har fokuseret ensidigt på de dagtilbudsansattes perspektiv og helt undladt at undersøge forældrenes perspektiv på samarbejdet.

Anne Kirstine Mølholt (2008) har for nylig undersøgt pædagogers arbejdsvilkår, med særligt fokus på professionalisering og autonomi, og konstaterer:

"Når der skal skelnes mellem generelle forestillinger og personlige oplevelser, er billederne typisk forskellige. De personlige oplevelser kan typisk ikke understøtte de generelle forestillinger, der snarere er spundet op omkring myter og fordomme. Forholdet mellem personale og forældre er positivt og anerkendende, når det allerede er etableret. Når det derimod tænkes på et abstrakt plan med grupperne 'pædagoger' og 'forældre' som to størrelser uden ansigter, er det derimod myterne, der råder."

(Mølholt 2008:80)

Mølholt antager, at disse kategoriseringer udfordres og nedbrydes i det konkrete daglige samarbejde mellem forældre og dagtilbudsansatte, hvilket fungerer begge veje. Pædagogerne får adskilt forældrene fra det abstrakte billede, og forældrene fremstår herved som en gruppe af individer med mere specifikke og håndgribelige forventninger og holdninger (Mølholt 2008:80).

Når man i undersøgelser om omfanget af forældrekonflikter alligevel kan støde på udbredte myter og fordomme om moderne forældre hos den enkelte pædagogiske medarbejder, rejser der sig en række interessante spørgsmål, ikke mindst om selve vidensgrundlaget for det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene.

Der er alvorligt brug for at få disse myter om moderne forældre og deres oplevelse af dagpasningen revideret. Alt tyder på, at moderne veluddannede forældre har et positivt grundsyn på offentlig dagpasning, som medarbejderholdninger står i vejen for at realisere. Her er det nærliggende at få gennemført et kritisk eftersyn af indholdet i de efter- og videreuddannelses tilbud, som er til rådighed for medarbejderne i dagpasningen. Der kræves opdateret viden om børns vilkår i den moderne familie for at skabe andre og bedre forudsætninger for børnenes trivsel i dagpasningen.

Bo Ertmann er Forskningsleder på Teori og Metodecentret ved Professionshøjskolen UCC.

LITTERATUR:

- BUPL (2002): *Medlemsundersøgelse*. BUPL-forbundskontoret. København.
- BUPL (2006): *Medlemsundersøgelse*. BUPL-forbundskontoret. København.
- Ertmann, B. et al. (2007): *"Konflikter mellem forældre og personale i daginstitutioner og dagpleje?"*. Udviklingsforum I/S og Teori og Metodecenteret for FOA – Fag og arbejde. København.
- Ertmann, B. et al. (2008): *"Forældresamarbejdet i daginstitutioner og dagpleje. Identifikation og analyse af konflikttyper ved kvalitativ undersøgelse"*. Teori og Metodecenteret. Hillerød.
- Ertmann, B. et al. (2008): *"Myter og realiteter om forældresamarbejdet i dagtilbud"*. Udviklingsforum I/S og Teori og Metodecenteret for FOA – Fag og arbejde. København.
- Grünbaum, L. (1977): *Forældre og pædagoger*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Halse, J. et al. (2007): *Kritiske og krævende forældre*. Dansk Pædagogisk Forum.
- Hansen, M. Brun (2001): *De kompetente forældre*. Aschehoug. København.
- Hansen, M. Brun (2001): *Børn, der mangler opmærksomhed og omsorg*. Fagbladet Børn og Unge (17/2001), København.
- Kupferberg, F. (2004): "Læring eller kreativitet? – pædagogisk professionalitet i den kreative økonomi". I Hjort, Katrin (red.): *De professionelle – forskning i professioner og professionsuddannelser*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Mølholt, A.-K. (2008): *Når det kommer til stykket, så er det jo vores hverdag, det handler om... – En undersøgelse af pædagogers arbejdsvilkår med særligt fokus på professionalisering og autonomi*. Aalborg Universitet. Aalborg.
- Nørregård-Nielsen, E. (2006): *Pædagoger i skyggen. Om børnehavepædagogers kamp for faglig anerkendelse*. København: Gyldendals Bogklubber.
- Peters, J. (2002): *Forældreklager: Massiv stigning i forældreklager*. Fagbladet Børn og Unge (17/2002).